ומה אתה אומר הכי קאמרי ליה מדבריך לדברינו אין באין משל צבור וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן חוששין לבעלי זרועות איכא בינייהו: **מתני'** [א]המוציא זבל לרשות הרבים המוציא מוציא והמזבל מזבל [ב]אין שורין טיט ברשות הרבים ואין לובנים לבנים [ג]אבל גובלין טיט ברשות הרבים אבל לא לבנים [ד]הבונה ברשות הרבים המביא אבנים מביא והבונה בונה [ה]ואם הזיק משלם מה שהזיק רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום: **גמ'** לימא מתני' דלא כרבי יהודה דתניא (א)רבי יהודה אומר [ו]בשעת הוצאת זבלים אדם מוציא זבלו לרה"ר וצוברו כל שלשים יום כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ אפילו תימא רבי יהודה [ז]מודה ר' יהודה שאם הזיק חייב לשלם והתנן (א) (ב)[ח]מודה רבי יהודה בנר חנוכה שהוא פטור מפני שהוא עושה ברשות מאי לאו רשות דבית דין לא רשות דמצוה והתניא כל אלו שאמרו מותרין לקלקל ברה"ר אם הזיק חייב לשלם ורבי יהודה פוטר אלא מחוורתא מתני' דלא כרבי יהודה אמר אביי רבי יהודה ורבן שמעון בן גמליאל ור' שמעון כולהו סבירא להו כל מקום שנתנו לו חכמים רשות והזיק פטור רבי יהודה הא דאמרן רשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום רבי שמעון דתנן (ג)[ט]היה מעמידו בעלייה צריך שיהא תחתיו מעזיבה שלשה טפחים ובכירה טפח [י]ואם הזיק משלם מה שהזיק רבי שמעון אומר לא אמרו כל השיעורים הללו אלא שאם הזיק פטור מלשלם ת"ר [כ]החצב שמסר לסתת הסתת חייב הסתת שמסר לחמר החמר חייב החמר שמסר לכתף הכתף חייב הכתף שמסר לבנאי הבנאי חייב הבנאי שמסר לאדריכל אדריכל חייב ואם הניח אבן על הדימוס והזיקה כולן חייבין לשלם והתניא (ד)אחרון חייב וכולן פטורים לא קשיא [ל]כאן בשכירות כאן בקבלנות: **מתני'** [מ]שתי גנות זו על גב זו והירק בינתים ר"מ אומר של עליון ר' יהודה אומר של תחתון אמר ר"מ אם ירצה העליון ליקח את עפרו אין כאן ירק אמר ר' יהודה אם ירצה התחתון למלאות את גנתו אין כאן ירק אמר ר"מ מאחר ששניהן יכולין למחות זה על זה רואין מהיכן ירק זה חי אמר ר"ש (ה)כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו [א] והשאר של תחתון: **גמ'** אמר רבא בעיקרו כולי עלמא לא פליגי דעליון הוי כי פליגי בנופו ר"מ סבר (ו)שדי נופו בתר עיקרו ור' יהודה סבר לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו (ז)(ואזדא לטעמייהו) דתניא (ב) היוצא מן הגזע ומן השרשין הרי אלו של בעל הקרקע דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר (ח)[נ]מן הגזע של בעל האילן ומן השרשין של בעל הקרקע

ותנן

מחוורתא מתני' דלא כר' יהודה. וא"ת ואמאי לא משני מתני' שלא בשעת הוצאת זבלים ודברי הכל כדמשני בהמניח (ב"ק דף ל. ושם) אמתני' דהתם וי"ל דהכא פשיטא ליה דאיירי שלא בשעת הוצאת זבלים ולהכי לא הוה קשיא ליה הא דמתני' מצרכת לזבל לאלתר ור' יהודה מתיר להניח ל' יום אלא להכי לא מצי אתא כר' יהודה משום דמחייב לשלם מה שהזיק אפילו הזיק בההיא שעה קטנה שיש לו רשות להניח ולרבי יהודה אותה שעה כיון שיש לו רשות פטור ועי"ל דמתניתין משמע דאיירי בשעת הוצאת זבלים מדקתני המזבל מזבל משמע בשעה שרגילין לזבל והא דלא הוה קשה ליה דרבי יהודה שרי שלשים יום ומתני' לאלתר משום דאיכא למימר דמתניתין עלה טובה קמ"ל שימהר שלא יצטרך לשלם מה שהזיק:

ותניא

ומה אתה אומר. אינך באין משל צבור הא אמרן דלא קני: **הכי קאמרי ליה מדבריך.** דקאמרת ישמרם חנם: **לדבריגו.** דסבירא לן דתקינו רבנן ארבעה זוזי מן התרומה לשומרי ספיחים וזה מוחל עליהן ונמצאו לו בתרומה ארבעה זוזים שאין לצבור חלק בהם ואם קונין מהן תמידין ומוספין ושאר קרבנות לצבור אין תמידין באין משל צבור: **מתני' המוציא מוציא והמזבל מזבל.** כלומר אינו רשאי להשהותו שם אלא זה מוציאו מן הרפת לרה"ר והנושאו יהא מזומן לישאנו לשדה ולגנה לזבל: **אין שורין טיט.** מקומות יש ששורין אותו ימים רבים לצבור במקום אחד: **ואין לובנים לבנים.** לפי שמשהה אותן לייבשן ששוטח הטיט בקרקע חלקה כעובי הלבנים וחורץ בו חריצות שתי וערב כמדת הלבנים ומניחן שם עד שיבשו: **וגובלין טיט.** לתת מיד בבנין: **והבונה בונה.** מקבל מיד המביא ובונה: **מתקן.** מזמן ברשות הרבים ואינו חייב בנזקין: **גמ' וצוברו כל שלשים יום.** משלשים לשלשים חוזר וצוברו כדי שיהא נישף יפה: **מודה רבי יהודה וכו'.** ומתני' נמי עלה טובה קאמר שלא יתחייב בנזקו: **בנר חנוכה פטור.** גבי הניח חנווני נרו מבחוץ ועבר גמל טעון פשתן ודלקה בנר והדליק את הבירה בב"ק (דף סב:): **מאי לאו ברשות ב"ד.** אלמא כל מידי דיהבו ליה רבנן רשותא אם הזיק פטור: **כל אלו שאמרו וכו'.** כל אותן נזקין שנתנו חכמים עליהם רשות ואמרו מותרין לקלקל ברה"ר ולהשליכן לשם כגון הוצאת זבלים לר' יהודה וכגון פותקין ביבותיהם וגורפין מערותיהן בימות הגשמים דברשות קא עבדי בב"ק (דף ו.): **אף מתקן הוא.** וקאי אתנא קמא דאמר אם הזיק משלם וקאמר ליה איהו אף בשלשים יום קודם לכן מתקן ופטור: **היה מעמידו בעלייה.** משנה היא בב"ב בלא יחפור לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אא"כ יש על גביו חלל גובה ד' אמות מפי התנור לעלייה: **היה מעמידו בעלייה.** עד שיהא תחתיו עובי מעזיבה שלשה טפחים: **ובכירה.** שאין היסק שנה גדול: **טפח.** מעזיבה יהא תחתיה: **ואם הזיק.** שדלק הבית והדליק את סביביו: **חצב.** המוצב אבן מן ההר לעקרה ממחצבה: **סתת.** הוא המרבעה ומחליקה: **חמר.** נושאה מן ההר שסיתתה הסתת שם ומוסרה לכתף המושיטה לבנאי העומד על מעמד החומה העשוי להילוך האומנין: **אדריכל.** (י)הוא אבי האומנין שהוא מדקדק בהנחת האבן לנדבך על מושבה בשוה שלא תמיש ולא תטה ולא תהא בולטת חוץ לדימוס: **חייב.** זה שהיא בידו חייב בנזקה אם תפול מידו ותזיק את אחרים או תשבר היא הוא חייב לשלם. ואע"ג דמוקמינן להא לקמן בקבלנות וכולן שותפין במלאכה אין חייב אלא מי שהיתה מסורה לו דכיון דכחו הוא הנזק מוטל עליו כל היכא דמיתרמי דתנן אדם מועד לעולם שוגג ומזיד אונס ורצון דנפקא לן בב"ק (דף כו:) פצע תחת פצע(ט) לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון: **כולן.** אלו שהיו שותפין במלאכה אחת ומשהגיעו אבן על הדימוס היא שורת הבנין נפלה והזיקה הואיל ולאו כחו דאדריכל הוא שלאחר שהניחה נפלה וליכא לחיוביה משום גירי דיליה כולן חייבין יחד שכולן שותפין בדבר ועליהן המלאכה לעשות וקיבלו אחריות הנזק יחד: **והתניא האחרון חייב.** אדריכל שהניחה: **בשכירות.** האחרון חייב: **בקבלנות.** כולן חייבין היכא דלא נפלה מיד אחד מהן דעל כולן לשמור שתהא מיושבת יפה: **מתני' שתי גנות זו על גב זו.** סמוכות זו לזו האחת קרקעיתה גבוה ושאלה קרקעיתה נמוך: **והירק בינתים.** בזקיפת הגובה שזו גבוהה מזו יש שומים או בצלים: **של עליון.** שהרי עפרו הוא ומשלו הוא יונק: **של תחתון.** שעל אוירו הוא מונח: **למלאות גנתו עפר.** משוה קרקעו לעליונה: **אמר ר"מ מאחר ששניהן הן יכולין למחות זה על זה.** שלא יהא ירק זה כאן עליון ליטול עפרו והתחתון למלאות גנתו: **רואין מהיכן ירק זה חי.** ממקום שהוא יונק וגדל לו יתמן: **כל שהעליון יכול לפשוט ידו וליטול הרי אלו שלו.** כדקאמר ר"מ הואיל ומעפרו היא חייה: **והשאר של תחתון.** ועליון הוא גופיה אפקורי מפקר להו לגביה שגנאי הוא לו ליטול רשות ליכנס לתוך של חבירו וללקוט: **גמ' בעיקרו.** שרשי הירק: **בנופו.** לפי שהן תלויין באוירו של תחתון פליגי בהו:

אילן

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פי"ג מהל' נזקי ממון הלכה טו סמג עשין סו סח טוש"ע ח"מ סי' תיד סעיף ב:

לב ב ג מיי' שם הלכה טו וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' תיז סעיף ה:

לג ד מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף ו:

לד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

לה ו ז מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תיד סעיף ג:

לו ח ט מיי' פי"ט מהל' שכנים הלכה יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנה סעיף א:

לז י כ ל מיי' פי"ג מהל' נזקי ממון הל' יח סמג עשין סו סח טוש"ע ח"מ סי' שפד סעיף ד:

לח מ מיי' פי"ד מהל' שכנים הלכה ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קסו סעיף א:

לט נ מיי' פכ"ד מהל' מכירה הלכה ז ועי' בה"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטו סעיף י:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והתנן רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור כצ"ל ותיבת מודה ותיבת שהוא נמחק. וכ"ה סוף הכונס בב"ק: (ב) שם דתניא אילן היוצא מן הגזע:

הגהות הגר"א

[א] במשנה הרי הוא שלו והשאר כו'. נ"ב משמע דבעיקר דינא ס"ל כר"י ונ"מ למכירה ועגלה ולכן כתב הרמב"ם בפע"א דלקמן דלכתחלה לא יטול העליון כו' (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' קס"ז ס"ק ג'):

מסורת הש"ס

א) ב"ק ל. פא: [תוספתא פי"א], ב) [עי' ב"ק ל.], ג) ב"ק פא: ב"ב כ:, ד) גיטין כב., ה) [שבת ד: ח.], ו) רש"ל מ"ז והכי גורס ותני' נמי גבי מקח וממכר כי האי גוונא דתניא היוצא וכו' [ועי' תוס' גיטין כב. ד"ה ובאלפסים וכו'], ז) [ב"ב פא.], ח) עי' רש"י עירובין כו. ד"ה אדרבנן, ט) [שמות כא].

מוסף רש"י

כל שלשים יום. רשאי להניחן שם (ב"ק ל. פא:). **שעל מנת כן הנחיל כו'.** שלא יהו מקפידין על כך (שם ל.). **מאי לאו רשות דבית דין.** משום דברשות ב"ד הניח בחוץ משום פרסומי ניסא פטור (שם). **לא רשות דמצוה.** כלומר משום רשות ב"ד דמצוה מיפטר, אבל ברשות ב"ד דלאו מצוה חייב (שם). **צריך שיהא תחתיו מעזיבה שלשה טפחים.** אסטריי"ך בלע"ז טיח קרקע ג' טפחים שלא תבער תקרה התחתונה של עליה, ועל גביו ד' אמות (ב"ב כ:). מעזיבה, טיח של טיט על תקרה ודומה לו בספר עזרא (נחמיה ג) ויעזבו ירושלים עד החומה (ב"ק סא.). **ובכירה טפח.** שפחותה מתנור ואין מבעירין בתוכה אש גדול (שם) אף היא כלי חרס שפותתים קדירה על חללה ואין עושין בתוכה היסק גדול כמו שעושין בתנור (ב"ב כ:). **ואם הזיק.** אחר שהיו שם כל השיעורין הללו, משלם מה שהזיק. ואעפ"כ מעכבין עליו השכנים להרחיק ככל השיעורים הללו, שמא ידליק בתיהם ואין לו מה לשלם (שם). **שתי גנות זו על גב זו.** זו אצל זו וקרקעית האחת גבוה מחברתה וגידור שלה זקוף, **והירק בינתים.** בגידור הגבוהה, דעכשיו הוא נשרש בקרקעו של עליון ונוטה באוירו של תחתון (גיטין כב.). **של תחתון.** אזלינן בתר נוף (שם). **אם ירצה כו' אין כאן ירק.** והואיל ובידו למחות וגורם לירק הוה זוכה בה (שם). **מן הגזע של בעל האילן.** דמגוף אילנות קאתי, **ומן השרשין של בעל הקרקע.** דכיון דממתח לקרקע יוצא מקרקעו גדל (ב"ב פא.).